

Лекція 6

Культура бароко

План

- 1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко.*
- 2. Італійська барокова школа*
- 3. “Козацьке бароко”.*
- 4. Особливості західноукраїнського бароко.*

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Бароко (від італ. *barocco* – примхливий, химерний, з фр. – перлина або мушля, що має подовжену, неправильну форму) – доба в образотворчому мистецтві, архітектурі, музиці та літературі країн Європи, колоніальної Центральної і Південної Америки кінця XVI – середини XVIII ст.

Термін бароко вживається і для означення окремого художнього стилю, і для цілої культурно-історичної епохи, що характеризується специфічним менталітетом, особливим способом світосприйняття та світобачення. Єдністю естетичних та художніх пошуків творців цієї культури. Розвиваючись майже синхронно в кожній із європейських країн, бароко виявляє яскраву самобутність та унікальність усіх національних варіантів, у тому числі й українського.

Бароко (від італ. barocco — примхливий, химерний) — доба в образотворчому мистецтві, архітектурі, музиці та літературі країн Європи, колоніальної Центральної і Південної Америки кінця XVI — середини XVIII ст.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Хронологічно бароко слідує за Ренесансом та маньєризмом, за ним іде Класицизм. За естетичним визначенням, бароко — стиль, що виникає на хвилі кризи гуманізму. Він висловлює бажання насолоджуватись дарунками життя, мистецтва і природи. Якщо ренесанс мав незначне поширення у країнах за межами Західної Європи, то з доби бароко почалося справжнє поширення європейської цивілізації на інші континенти.

Великого значення в цей час набули церемоніали, етикет, ушляхетнення способу життя й зовнішнього вигляду людини. Ці постулати знайшли своє відображення в мистецтві. Основні риси стилю бароко — парадність, урочистість, пишність, динамічність. Особливо треба відзначити прагнення до синтезу мистецтв — взаємопроникнення архітектури, скульптури, живопису й декоративного мистецтва.

Архітектура бароко вирізняється просторовим розмахом, плавністю й складним поєднанням криволінійних форм, злиттям об'ємів у динамічну масу, багату на скульптурний декор. Часто зустрічаються розгорнуті колонади, пілястри. Куполи набувають складних форм, стають багатоярусними.

Батьківщиною бароко вважається Італія та її такі визначні мистецькі центри як Рим, Мантуя, меншою мірою — Венеція і Флоренція, де зберігаються перші зразки бароко в архітектурі, скульптурі, живописі.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Культура та література бароко позначена прагненням вразити читача пишним оздобленням твору, відтворенням постійного руху, пишності, вихору часу, алегоризмом, різкими контрастами, тенденцією життєствердного сприйняття дійсності, вираженням просвітницької тематики.

Передвісником бароко в архітектурі вважають Мікеланджело Буонарроті (1475—1564). Саме він підсилив архітектуру велетенським ордером, широко використовував карнизи, подвоєння пілястр та колон, тісняву архітектурних елементів та надлюдський розмір. Скульптурні та архітектурні твори генія й досі справляють враження скорботи, напруги, нервовості, хоча зберігають чітку побудову, симетрію і потойбічну, майже неможливу красу.

Передвісником бароко в живописі називають Мікеланджело Караваджо (1571—1610) — деякі дослідники виокремлюють караваджизм від бароко, інші — об'єднують.

Засновником бароко як архітектурного стилю, або ж принаймні першим архітектором, який цілком належав до нього, вважають Карло Мадерно.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Характерною для бароко є пишнота, парадність, яскравість кольорів, контрастність, екстравагантність орнаменту, асиметрія конструкцій. У бароковій архітектурі панують сильні контрасти об'ємів, перебільшена пластика фасадів, ефекти світлотіні та кольору. Живопис і скульптура відзначаються декоративно-театральними композиціями, тонкою розробкою колориту й ефектів освітлення, ускладненою пластикою, парадністю. У музиці — поява опери, розвиток вільного поліфонічного стилю (зокрема у творчості Йоганна Себастьяна Баха).

Бароковий стиль домінував у європейському мистецтві в XVII столітті. В деяких країнах він також захопив кінець XVI і середину XVIII століть (Італія, Польща, Австрія, Україна, Латинська Америка). Представниками цього стилю в живописі є Пітер Пауль Рубенс, Антон ван Дейк (Фландрія), Веласкес (Іспанія), Кортонна, в архітектурі — Лоренцо Берніні (Італія), в літературі: Педро Кальдерон (Іспанія), Агріпа д'Обіньє (Франція), в музиці період бароко тривав з 1600 до 1750 рр., представниками якого є Клаудіо Монтеверді, Антоніо Вівальді, Йоганн Себастьян Бах, Георг Фрідерік Гендель.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

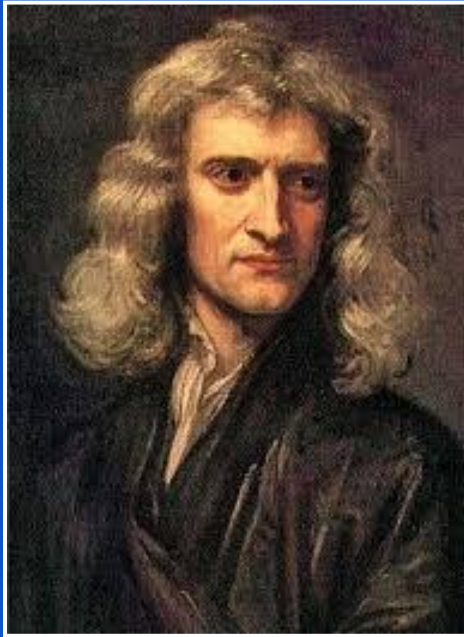
Спочатку стиль бароко розвивався в межах католицької церкви (Італія, Іспанія), тому на початку його називали католицьким. З часом до нового стилю приєдналися і світські верстви населення (світське бароко).

Ідеологічно стиль бароко відповідав інтересам різних верств суспільства. У вищих сферах суспільства ідея марноти світу поєднувалася з жагою життя та потягом до насолод (гедонізму).

Гедонізм — напрям в етиці, згідно з яким ціннісним критерієм моралі визнається задоволення або уникнення страждань. Поняття гедонізму використовується для опису матеріально орієнтованого, корисливого погляду на життя.

Культурний розвиток кожної європейської країни набув своїх рис. Найяскравіше бароко виявилось в католицьких країнах: Італії, Іспанії, Португалії, Фландрії, Чехії, Польщі; дещо менше – у Німеччині, Англії. У Франції та Голландії бароко не відіграло провідної ролі. В Україні бароко знайшло своєрідний прояв лише наприкінці XVII – XVIII ст. Тому в мистецтві бароко виділяють різні національні школи: італійську, іспанську, фламандську, французьку, українську тощо.

Засадничими чинниками бароко стали світоглядні ідеї, започатковані науковою революцією XVI – XVII ст.

Формування нових світоглядних орієнтирів було пов'язано не лише із загальною атмосферою епохи, а й з розвитком природничих наук і філософії, у результаті чого формується механіко-математичне уявлення про природу. Воно найбільш повно виражено в праці І.Ньютона “Математичні начала натуральної філософії” (1687).

Під впливом відкриття закону всесвітнього тяжіння нова картина світу звільнилась від релігійних догм і формувалася лише на експериментальних даних та математичних методах їх розробки.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Філософське обґрунтування різних форм пізнавальної діяльності було реалізовано в XVII – XVIII ст. у рамках двох суперечливих напрямів – ***раціоналізму та емпіризму.***

Якщо раціоналізм визнає джерелом розум, то емпіризм – чуттєвий досвід. Для раціоналістів сумнів є передумовою всякого мислення, яке, у свою чергу, надає людському існуванню справжнього сенсу. Раціоналізм вбачав у розумінні здатність істинно осмислити існуючу реальність і не допускав можливості одержання хибних знань внаслідок пізнавальної діяльності. Якщо розум помиляється, то лише через емоції та волю.

Основи емпіризму були закладені Френсісом Беконем (1561 – 1626), який вважав почуття недостатнім і ненадійним джерелом знань. Тому завдання науки він вбачав у її здатності застосувати раціональний метод до чуттєвих даних.

Таким чином, XVII ст. заклало основи для формування нового менталітету. Відбувся розпад споглядального світовідчуття. Збільшилася влада людини над навколишнім світом, сформувалася свідомість, пов'язана з вірою в можливість перебудови суспільства на основах розуму.

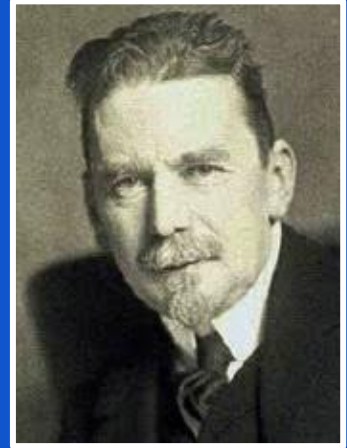
1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Для бароко притаманні антиномічність, суперечливість у сприйнятті та відображенні світу, здатність “поєднувати непоєднуване” – умовність та натуралістичну конкретність, наївну простоту й ускладненість. У літературі ознаки бароко виявилися в різних “стильових рівнях”. Поряд із “високим” бароко в панегіричній поезії, трагедії, героїчній поемі розвивалось помірковане бароко – релігійна і світська лірика, пастораль, притча, елегія, що відрізнялися простотою будови. На середньому стильовому рівні виникла оповідна проза: мандри, утопії, політичні трактати, наукові твори. Нижній рівень літературного бароко пов’язаний із міською (міщанською) лірикою.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Одну з найперших теоретичних оцінок культури бароко дав німецький мистецтвознавець Генріх Вельфлін, книгу якого “Ренесанс і бароко” було видано 1888 р. Він дійшов висновку, що в подальшому став основою для дослідження естетичних особливостей XVII ст.: *“Існує краса цілком ясної, вповні сприйнятної форми, а поряд з нею краса, що ґрунтується якраз на неповному сприйнятті таємничості, яка ніколи цілком не розкриває свого обличчя, на загадковості, яка щомиті набуває іншого вигляду”*.

Бароко прагнуло до “форм, що містили в собі певний елемент неосяжного”, до “ясності неясного”, закликала душу людини “розчинитись у висотах непомірного і безмежного”.

Формування та поширення культури бароко знаменувало ствердження погляду на життя як на драму

Не випадково вхід до Амстердамського театру в XVII ст. прикрашало гасло: “Наш світ – сцена, у кожного тут своя роль і кожному відплатиться по заслuzі”.

“Кожна мить життя – крок до смерті”, – стверджував імператор Тіт у трагедії Корнеля “Тіт і Береніка”. А якщо це так, то треба прикрасити кожна мить життя, зробити її не лише духовно, а й чуттєво насиченою. Тому трагізм барокового світосприймання органічно переплітався з гедонізмом.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Раціоналістам і прагматикам подальших епох була незрозумілою така схильність до вагань між життєлюбством та аскетизмом – одна із визначальних рис барокового світогляду. Земне і духовне, грішне і святе, переплетені в цій культурі, становили яскравий візерунок, що приваблював контрастністю і нібито невнормованою естетичною та моральною свободою. Але фіксуючи подвійність людського буття, наявність у ньому добра і зла, бароко вже розмежовує життєві цінності на елементарні, натуральні, породжені потребами тіла, і вищі, пов'язані з високодуховними прагненнями та бажаннями. Саме духовність проголошувалася єдиною надійною основою людського існування.

Тілесне, хай і зовні привабливе, – лише тимчасове, тлінне, врешті-решт примарне. На відміну від діячів Ренесансу, які обстоювали цінність усіх людських бажань, доходючи інколи до виправдання аморалізму (Н. Макіавеллі), бароко розмежувало в людині “вище” і “нижче”, спрямовуючи її до свідомого самоконтролю та самообмеження. Незважаючи на зовнішній гедонізм, ідеалом культури XVII ст. була аскетична духовність.

1. Ідейно-естетичні засади європейського бароко

Замість гармонії між людиною і суспільством мистецтво XVII ст. висунуло ідею складної взаємодії особистості та соціального середовища, замість гармонії розуму і почуття – ідею підкорення пристрастей велінню розуму та моралі. Гуманізм культури XVII ст. виходив не з визнання гармонії духовного і природного начал, розуму і почуттів, а з їхнього протистояння. Це, з одного боку, гуманізм, який на перший план висував інтелект, розум. З іншого боку, не відмовляючись від ідеї свободи, автономності індивіда, мислителі XVII ст. песимістичніше оцінювали людську вдачу), заперечуючи її одвічну доброзичливість, прагнули дослідити особистість у її зв'язках із довкіллям, зазирнути в потаємні царини людської душі. Можливості для реалізації гуманістичних ідеалів представники культурних течій XVII ст. вбачали вже не лише у добрій волі й енергії людини, а пов'язували їх зі станом суспільства і Всесвіту загалом, закладаючи тим самим підвалини для наступного типу культури – просвітницького гуманізму XVIII ст.

Особливості мистецтва бароко.

започаткований у Римі й пов'язаний із поширенням ідей Контрреформації . Створений щоб підкреслювати грандіозність і пишноту католицької церкви.

Мистецтво епохи бароко приділяло увагу пристрастям і відчуттям людини, поєднувати реальне та уявне.

Грандіозність, незвичайність і унікальність; перебільшена пишність (безліч прикрас і золотих елементів)

Декоративність, видовищність, театральність; надмірність химерних елементів (майже повна відсутність прямих ліній, велика кількість кривих ліній, округлих і хвилеподібних форм)

Протягом XVII ст., яке називають «століттям бароко», відбулася справжня наукова революція, яка поклала край середньовічному баченню світу.

2. Італійська барокова школа

Бароко виникло і найяскравіше розвивалось в Італії, замінивши прості форми мистецтва Відродження. Бароко було покликане прославляти аристократію й церкву. Але в ньому відбилися і прогресивні ідеї, зумовлені тогочасною боротьбою за національну єдність у різних країнах Європи. Водночас бароко відкрило нові можливості для мистецтва, що виявилися в синтезі мистецтв, у створенні грандіозних міських і паркових ансамблів тощо.

Найкращі представники італійського бароко: архітектор і скульптор Лоренцо Берніні, архітектори Франческо Борроміні і Карло Фонтана, Ювара, живописці П'єтро да Кортона, Джордано Лука, Маньяско, Дж. Б. Тьєполо. Здобуті в Італії досягнення бароко лягли в основу подальшого розвитку мистецтва Іспанії та її американських колоній, а також Німеччини, частково Франції, Фландрії, Польщі та України в її складі, Австрії та Чехословаччини в її складі тощо.

Демократичну гілку бароко в живописі уособлювали твори Караваджо та його послідовників — серед них Валантен де Булонь, Хосе де Рібера, Массімо Станціоне, Танціо да Варалло, Сальватор Роза, Жерар Дюфе та ін.

2. Італійська барокова школа

Особливо стилем бароко переймалися єзуїти. Завдяки їхнім зусиллям бароко поширилося тодішнім світом й іноді навіть називалося стилем єзуїтів. Воно досягло Америки і Філіппін, Китаю тощо. Відомо, що єзуїти оселилися і в Китаї.

Будучи знавцями й майстрами бароко, вони ознайомили китайських майстрів зі стилістикою бароко, якою зацікавився сам імператор Цянлун. Для нього і побудували барокову садибу за європейським зразком із палацом, фонтанами в саду, бароковими павільйонами і лабіринтом. Збереглися гравюри, що зафіксували барокову садибу з садом у Китаї.

Товариство Ісуса або Єзуїтський орден — християнський чернечий орден Римо-Католицької Церкви. Члени ордену відомі як **єзуїти**. Девізом єзуїтів є фраза «Усе на славу Божу».

2. Італійська барокова школа

Рим був центром розвитку нового мистецтва — бароко — на рубежі XVI—XVII ст. Італійське бароко виявило себе переважно в архітектурі.

Архітектори включали в ансамбль не тільки окремі споруди і площі, а й вулиці. Початок і кінець вулиць були неодмінно позначені якимись архітектурними (майданами) або скульптурними (пам'ятниками) акцентами.

Обеліски і фонтани, поставлені у точках збігання променів-проспектів (вперше в історії містобудівництва застосовується трипроменева система вулиць, які розходяться від майдану) і в їхніх кінцях, створюють майже театральний ефект далекосяжної перспективи.

Замість статуї в центрі майдану височить обеліск або фонтан, рясно оздоблений скульптурою.

***П'яцца дель Пополо (італ. Piazza del Popolo -
«Народна площа»), Рим.***

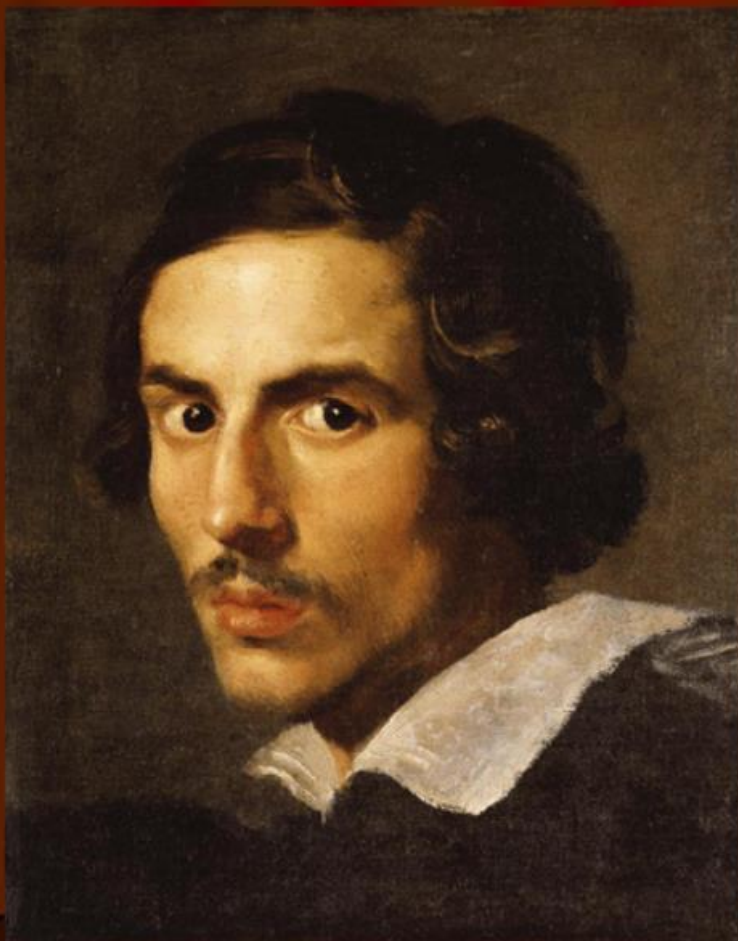

*На зміну статуй
приходить обеліск з його
динамічною
спрямованістю вгору, а
ще частіше — фонтан,
рясно прикрашений
скульптурою. Блискучим
прикладом барокових
фонтанів були фонтани
Берніні: фонтан
Тритона на площі
Барберіні і фонтани
чотирьох річок і Мавра
на площі Навона.*

Інтер'єри ренесансних палаців перетворилися на анфіладу пишних покоїв, багато уваги майстри бароко приділяли внутрішньому двору, палацовому саду.

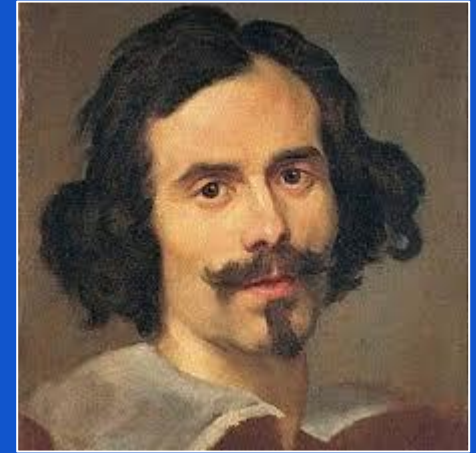

**Відомим
художником і
скульптором в той
час в Італії був
Джованні
Лоренцо Берніні
(1598-1680).**

Зародження бароко пов'язують із творчістю Джованні Лоренцо Берніні, папського архітектора, який розробив проєкт третьої частини величної колонади навколо майдану св. Петра у Римі.

Будівництво колонади Берніні завершило реконструкцію, що тривала в соборі св. Петра 161 р. і не припинялася впродовж усього періоду Контрреформації. Собор св. Петра – не просто споруда; то був головний храм і символ вірності католицизму.

Бароковий стиль в інших видах мистецтва виник саме на хвилі Контрреформації, а зтяжна реконструкція собору св. Петра становила центральну культурну подію за доби церковної реформи.

Головний витвір
Берніні - це грандіозна
колонада собору
св.Петра і оформлення
гігантської площі біля
цього собору (1656-1667).
Глибина площі - 280 м;
в центрі її стоїть
обеліск; фонтани з
боків підкреслюють
поперечну ось, а сама
площа утворена
найпотужнішою
колонадою з чотирьох
рядів колон
тосканського ордера в
19 м заввишки.

У якості придворного архітектора і скульптора римських пап Берніні виконував замовлення і очолював всі основні архітектурні, скульптурні та декоративні роботи, які велися по прикрасі столиці. У великій мірі завдяки церквам, побудованим за його проектом, католицька столиця і набула барокового характеру (Церква Сант Андреа аль Квірінале, 1658-1678). У Ватиканському палаці Берніні оформив королівські сходи (Scala regia), що об'єднала Папський палац з собором.

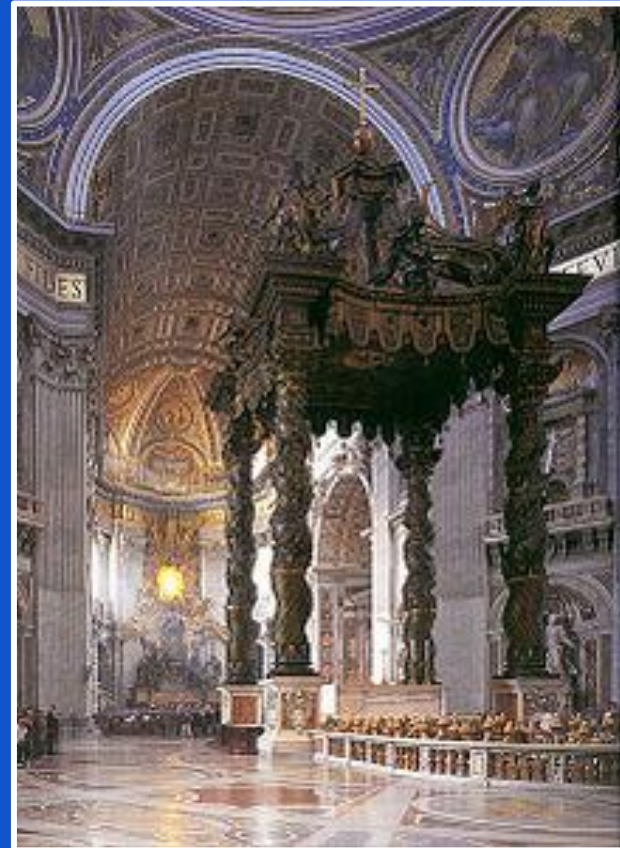
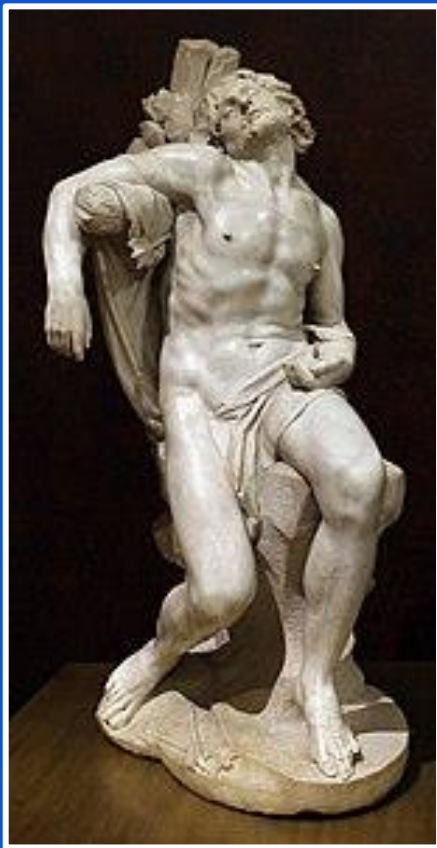

*Церква Сант Андреа аль Квірінале, 1658-
1678*

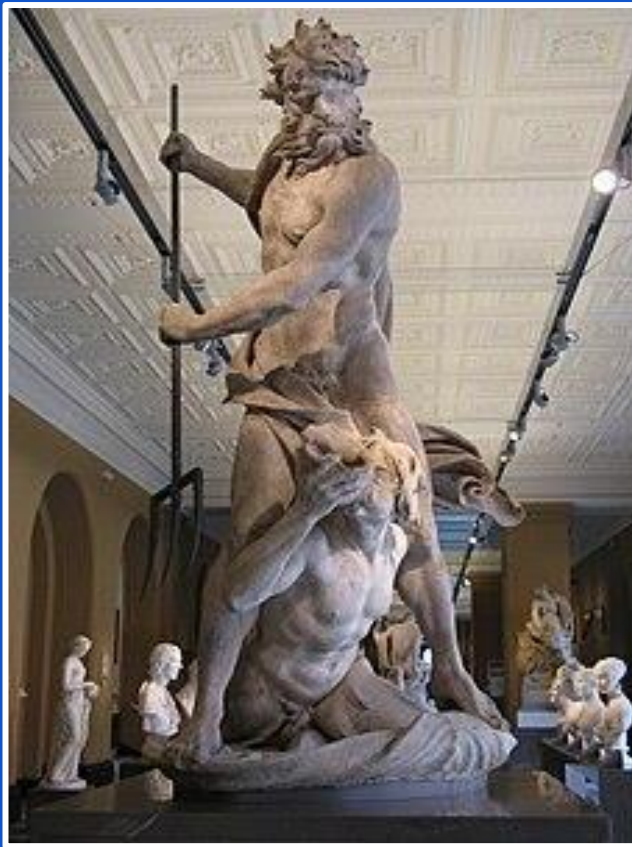

Королівські сходи (Scala regia)

1. «Святий Севастіан». 2. Святий Лонгін у соборі святого Петра.
3. Балдахін Святого Петра у соборі святого Петра

1. «Аполлон і Дафна», 2. «Нептун і Тритон». 3. «Правда, яку відкривє плин часу».

1. Фонтан чотирьох річок на П'яцца Навона. 2. Слон Берніні перед Санта Марія sopra Мінерва. 3. «Екстаз святої Терези» у Санта Марія дельла Вітторія

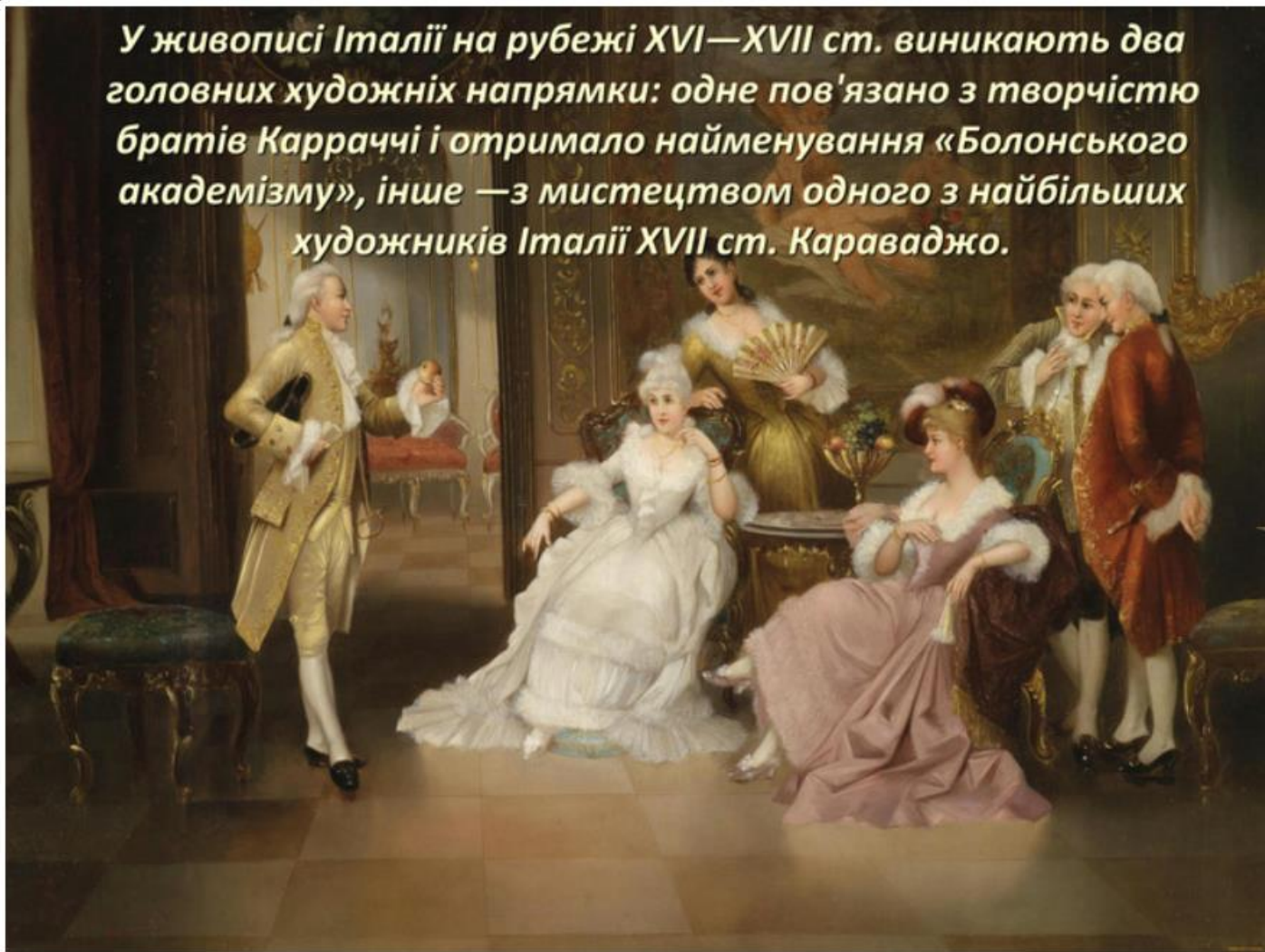
Берніні з'явився творцем барокового портрета, в якому всі риси бароко виявлені в повній мірі але загальна парадність зображення не затуляє в ньому реального вигляду моделі (портрет Людовика XIV).

*Лоренцо Берніні -
"Викрадення
Прозерпіни".
- "Я переміг мрамур і
зробив його гнучким,
як віск, і цим самим
зміг до певної міри
об'єднати скульптуру
з живописом".*

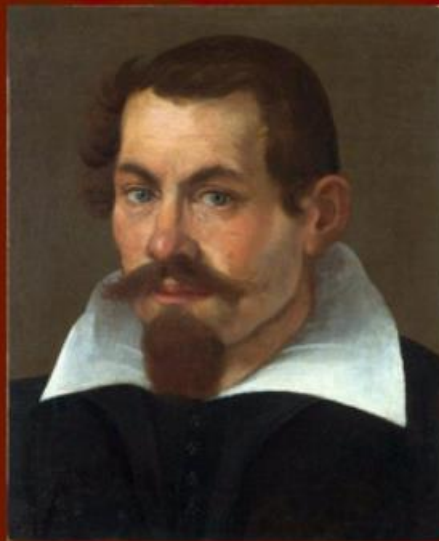
У живописі Італії на рубежі XVI—XVII ст. виникають два головних художніх напрямки: одне пов'язано з творчістю братів Карраччі і отримало найменування «Болонського академізму», інше — з мистецтвом одного з найбільших художників Італії XVII ст. Караваджо.

Аннібале і Агостіно Карраччі і їх двоюрідний брат Лодовіко в 1585 р в Болоньї заснували " Академію спрямованих на істинний шлях», в якій художники навчалися за певною програмою. Звідси і назва "Болонський Академізм".

Аннібале Карраччі
(1560 – 1609)

Агостіно Карраччі
(1557 – 1602)

Лодовіко Карраччі
(1555 – 1619)

Аннібале Каррачі – "Мертвий Христос", "П'єта"

**Агостіно Каррачі – "Розп'яття", "Спокуса св. Антонія"
"(гравюра)"**

*Лодовіко Каррачі – "Свята Трійця з мертвим Христом",
"Священний дім"*

Мікеланджело Мерізі, прозваний Караваджо (1573–1610)

Італійський художник, засновник європейського реалістичного живопису XVII століття, який працював у Римі між 1592 та 1606, потім у Неаполі і на Мальті.

Єдине джерело, з якого Караваджо знаходить гідним черпати теми мистецтва — це навколишня дійсність.

Він створив могутній стиль, використовуючи контрасти світла й тіні і точно фокусуючись на предметах, іноді використовував драматичне наближення. Він писав з моделей, часто в образах святих і мадонн зображуючи простих римлян, людей з вулиць і ринків. Прикладами можуть слугувати «Євангеліст Матвій», товстий, далекий від класичних ідеалів «Вакх з келихом вина», чоловіча модель для «Навернення Савла в апостола Павла» (Санта Марія дель Пополо, Рим), персонажі «Відсічі голови Івана Хрестителя».

*Мікеланджело Караваджо- "Поховання Христа",
" Хворий Вакх"*

*Мікеланджело
Караваджо- «Лютніст», "
Гравці в карти (шулери)"*

**Мікеланджело Караваджо- «Юнак,
укушений ящіркою», "Нарцис"**

***Мікеланджело Караваджо- " Вечеря
в Еммаусі"***

Рембрандт ван Рейн.

- Рембрандт ван Рейн (1606—1669) був найпопулярнішим художником Голландії.

Урок анатомії доктора Тульпа.
1632.
Художник Рембрандт ван Рейн

Рембрандт уперше, створюючи груповий портрет, вирішив відмовитися від традиційної композиції, де всі персони позують художнику. На його картині учні оточили стіл в анатомічному театрі, на якому лежить тіло людини, і слухають пояснення доктора Тульпа.

Художник зумів показати різну реакцію на кожному з обличч учнів. Деякі з них, наче стурбовані появою глядачів, дивляться їм просто у вічі. Картина мала величезний успіх.

Рембрандт створив багато картин, щоразу все наполегливіше намагаючись відійти від усталених норм, дивуючи сучасників незвичністю творчої манери.

Нічна варта.
1642.

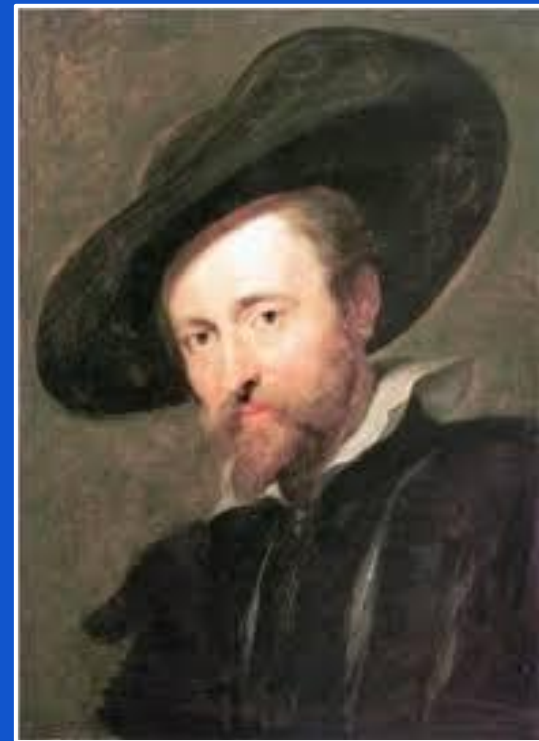

«Повернення блудного
сина»

Пітер Пауль Рубенс *(1577 – 1640)*

Фламандський живописець, один із найвизначніших представників епохи бароко, дипломат, колекціонер. Його творчість — органічний сплав традицій брейгелівського реалізму з досягненнями венеційської школи.

Він проявив себе як в історичному живописі й живописі на релігійну та міфологічну тематику, так й у жанрі портрета, пейзажу та декоративного живопису. Каталог робіт Рубенса налічує 1403 одиниці, за винятком численних копій, виконаних у майстерні художника.

Рубенс одружується з Ізабеллою Брант. Вона була вродлива, освічена донька вченого гуманіста Яна Бранта. Майже одразу Рубенс йде на службу до намісника іспанського короля. Його робота цінується так дорого, що Рубенс буде величезний маєток, схожий на італійський палаццо. Тут він буде збирати колекцію картин, ювелірних прикрас, гобеленів, посуду та інших мистецьких творів.

Окрім Габсбургів серед замовників Рубенса були заможні городяни та орден єзуїтів. Художник створив велику майстерню, де працювали як його учні, так і майстри високого рівня (наприклад, Ян Брейгель), які допомагали створювати велетенські живописні роботи. Взагалі, Рубенс дуже любив монументальний розмах.

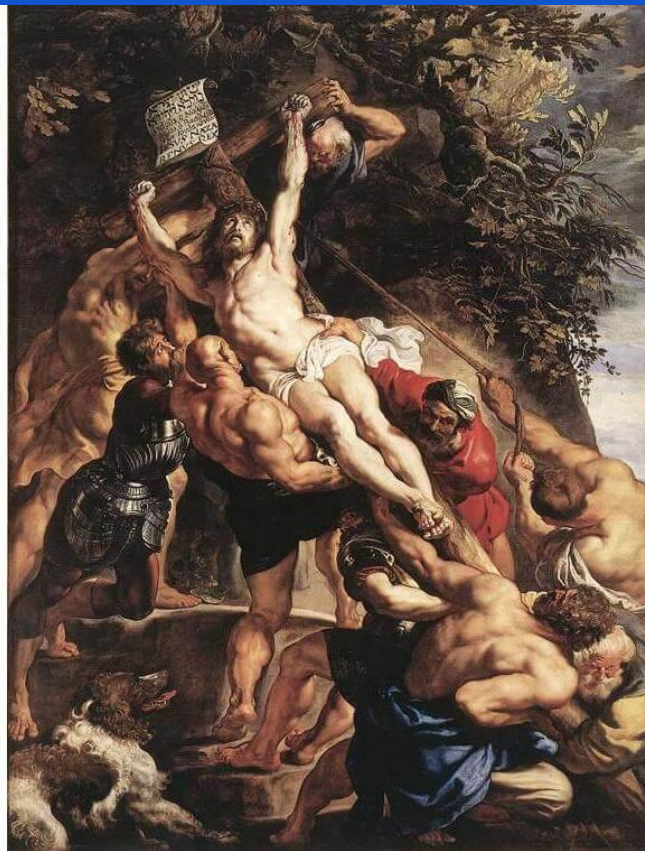
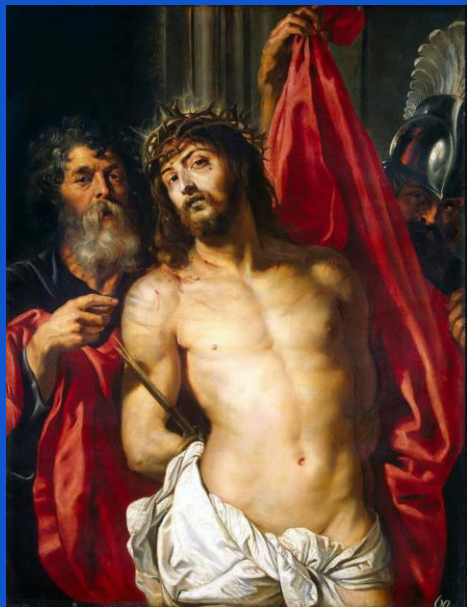

1. Донька Клара («Голова дитини», 1618)
2.«Автопортрет з Ізабелю Брант»
(1609)

1. «Кінний портрет герцога Лерма» (1603). 2. «Маркіза Брігітта Спінола Дорія» (1606). 3. «Анна Австрійська, дружина короля Франції Людовіка XIII»

1. «Христос в терновому вінку» (1612), 2. «Воздвиження хреста» (1610—1611)

1. “Благовіщення”. 2. “Непорочне зачаття Діви Марії”, 3. “Свята Марія Магдалена”

Неперевершена освіта Рубенса стала йому в нагоді для розвитку дипломатичної кар'єри. Він знав шість мов, був ерудованим, володів усіма знаннями придворного етикету та був бажаним гостем при королівських дворах Європи. Рубенса називали «королем художників та художником королів». З 1621 року він стає на дипломатичну службу при дворі іспанських Габсбургів.

Наступного року він їде на запрошення Марії Медічі в Париж. Вона замовляє серію картин, які мають прославляти її життя, для нового Люксембурзького палацу. Рубенс створює двадцять одну картину з життя королеви та три її портрети. На виконання замовлення у Рубенса йде близько двох років. Уславлена серія картин наразі зберігається в колекції Лувру.

Зустріч Марії Медичі та
Генріха IV Наваррського
в Ліоні. 1625.

У Рубенса було багато картин на історичні теми. Одна з найвідоміших серій — «Життя Марії Медичі» — складається з 21 твору, де він зобразив і реальних історичних осіб, і міфологічних персонажів,

“Коронація Марії Медичі”

Цикл робіт про Марію Медичі

Особисте життя Рубенса впливало на його творчість

1623 року померла 12-річна дочка Рубенса. У 1626 році від чуми померла перша дружина Рубенса, Ізабелла, через що він тоді покинув живопис та поринув у дипломатію, ставши повноважним послом Іспанських Нідерландів, прийнявши на себе ведення складних дипломатичних переговорів. У 1630 році він їздив до Лондона і там підготовляв мир між Іспанією і союзником Голландії — Англією.

1630 року він закохався у дальню родичку першої дружини, 16-річну Елен Фурман, з якою тоді ж взяв другий шлюб, йому було вже 53. Цей шлюб Рубенса був щасливішим за перший — він мав дружину, яка була повноцінним уособленням його мрій. Елен народила Рубенсу 5 дітей. Вона з початку шлюбу почала з'являтися майже в кожній картині свого чоловіка. Як пізніше помітили критики, у практично кожній картині художника у жіночих образах завжди з'єднувалися риси Ізабелли і Елен: у першій він як би передбачав риси другої; в другу вкладав як би незабутній спогад про першу.

Молода дружина стала улюбленим предметом його портретів, серед яких виділяється своєю грайливістю «Шубка» (1638, Музей історії мистецтв). Можна упізнати її риси у персонажах в «Саду кохання» (1634), у «Трьох граціях» (1638) і у «Суді Париса» (1639).

1. , 2. «Елен Фурман з дітьми», 1636, 3. Елен Фурман («Шубка», бл. 1638)

1. Портрет Філіпа Рубенса, брата художника. 2. Сусанна Фурман («Солом'яний капелюшок», 1625).
3. Рубенс із сім'єю в саду, після 1630 р.

1. Портрет молодого чоловіка 1613.
2. «Портрет Джорджа Віллерса, герцога Бекінгема» (1617).
3. «Портрет камеристки інфанти Ізабелли» (1623–1626)

«Суд Паріса» — назва декількох картин Пітера Рубенса. Найвідоміші версії — 1635 та 1638.

Сюжетом картин є епізод з троянського циклу міфів: за дорученням Зевса Паріс має розсудити богинь, що сперечаються, кому має належати золоте яблуко з написом «найпрекрасніша». Образи Афродіти, Афіни та Гери на всіх картинах ілюструють рубенсівський ідеал жіночої краси.

«Суд Париса»
1606-1608 гг.

«Суд Париса» 1638 р.

1. "Союз Землі і води"

2. "Три грації"

Одним із улюблених жанрів Рубенса стає пейзаж. Зріла майстерність і великий життєвий досвід, накопичений Рубенсом, допомагають йому створити в цей час найбільш досконалі, проникливі, сповнені гармонії, тепла та поезії краєвиди.
«Пейзаж з райдугою»
(1638)

«Пейзаж із замком Стен на зорі» (1636)

Особливої уваги в історії про Рубенса заслуговує його роль в розвитку бароко

Часто Рубенса називають засновником або батьком бароко. Але це не зовсім вірно. Річ у тому, що вперше барочні характеристики в мистецьких пам'ятках з'являються в Італії. А саме в мистецьких творах Мікеланджело. Він підкреслював архітектурні об'єкти гігантськими ордерами, використовував різноманітні карнизи та додавав динаміки та емоційного напруження своїм творінням. В живописі ж саме «Страшний суд» Мікеланджело на вівтарі Сікстинської капели став першим бароковим твором. То чому ж за Рубенсом закріпилась слава засновника бароко.

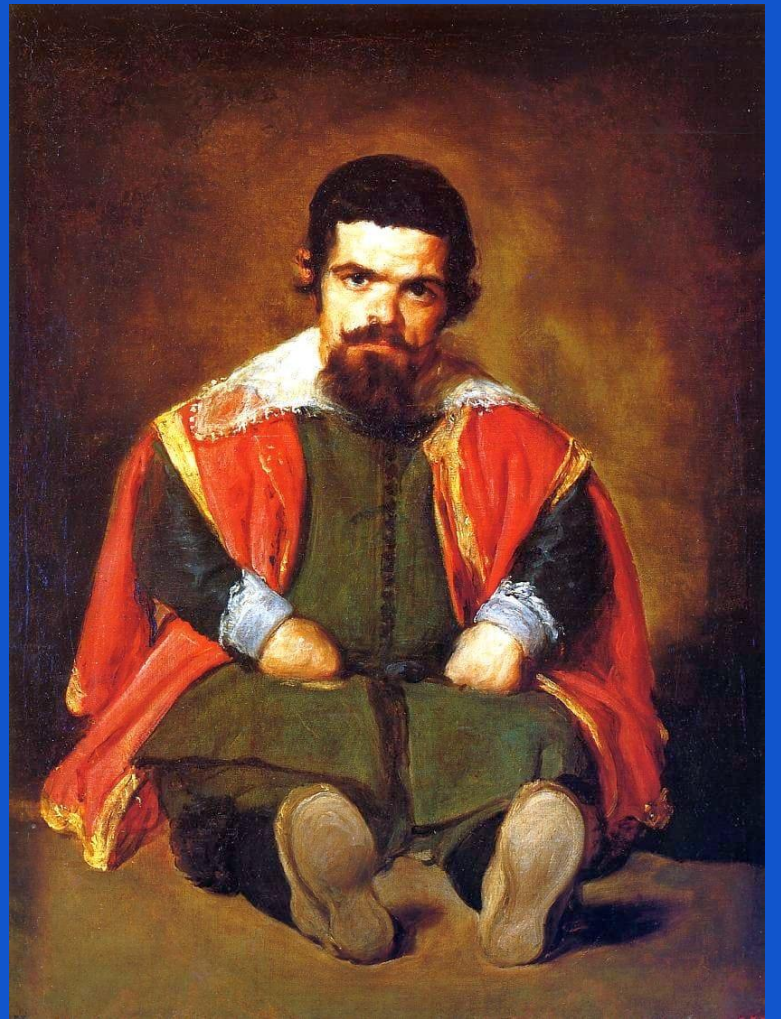
Річ у тому, що він першим підхопив новий стиль, який згодом стане першим універсальним стилем та завоює не лише всю Європу, але й далекі колоніальні землі. Рубенс майже на пів століття випередив своїх сучасників у використанні прийомів бароко. Безумовно, ні Мікеланджело, ні Рубенс не характеризували свою творчість термінами стилю бароко. Класифікація стилів сформувалась задовго після смерті цих геніальних митців.

Та найголовніше в бароко Рубенса – це його особливий почерк, який ні з ким не переплутаєш. Саме яскравість, пишність, розмах та експресія живопису Рубенса, як жоден інший живопис не демонструє всю суть того, що ми вкладаємо в значення терміну «бароко». Саме визначення цього стилю почасти писалось, дивлячись на зразки рубенсівського живопису.

Дієго Веласкес

- Сучасники називали іспанського майстра Дієго Веласкеса (1599—1660) «живописцем істини».
- Із 1623 р. до кінця життя він був придворним художником іспанського короля Філіппа IV. Провідне місце в його творчості посідали портрети.

“Инфанта Маргарита”

Портрет Папи Инокентія X. 1650.

Мігель де Сервантес Сааведра

Гуманізм Сервантеса

- Творчість Мігеля де Сервантеса Сааведри (1547—1616) вважають вершиною іспанської літератури XVII ст. Головним у творчості письменника є роман **«Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі»**.
- Герой Сервантеса — справжній гуманіст, де відлуння думок, що були занадто сміливими, навіть небезпечними в Іспанії XVII ст.

Італійське мистецтво XVIII століття

Венеція XVIII століття була центром музичного (творчість Скарлатті і Вівальді, оперні театри, музичні академії та консерваторії) і театрального (досить згадати Гольдоні) життя Європи, друкарства, знаменитого на весь світ склоробства.

Ця театралізація життя, проникнення театру в реальне життя і як би змішання театру і справжнього життя наклали відбиток і на все Образотворче мистецтво Венеції XVIII ст., головними рисами якого були його мальовничість і декоративність.

Доменіко Скарлатті (1685 – 1757)

***В літопис музичної
культури Д.Скарлатті
увійшов перш за все як
один з
основоположників
фортепіанної музики,
творець віртуозного
клавесинного стилю.***

Антоніо Вівальді (1678 – 1741)

Італійський композитор, скрипаль-віртуоз, диригент, католицький священик. Вівальді вважається одним з найбільших представників італійського скрипкового мистецтва XVIII століття. В основному відомий завдяки своїм інструментальним концертам, особливо для скрипки. Його найбільш відомою роботою є цикл з чотирьох скрипкових концертів «Пори року».

Карло Гольдоні (1707 – 1793)

**Венеціанський
драматург і
лібретист.
Знамениті п'єси
"Шинкарка",
"Слуга двох
панів",
"Кьоджинські
перепалки"**

***Попит на декоративні розписи палаців
венеціанської знаті і картини — вівтарні
образи для церков викликав надзвичайний
розвиток монументально-декоративного
живопису у Венеції XVIII ст., що продовжує
традиції барокового мистецтва
попереднього століття.***

Себаст'яно Річчі (1659-1734)

**На рубежі XVII—XVIII ст.
народжується повне
патетики бароко
темпераментне мистецтво
Себастьяна Річчі (1659-
1734), який працював не
тільки у Венеції, але і в
Англії**

1. "Святе сімейство з ангелами"

2. "Авраам і три ангели"

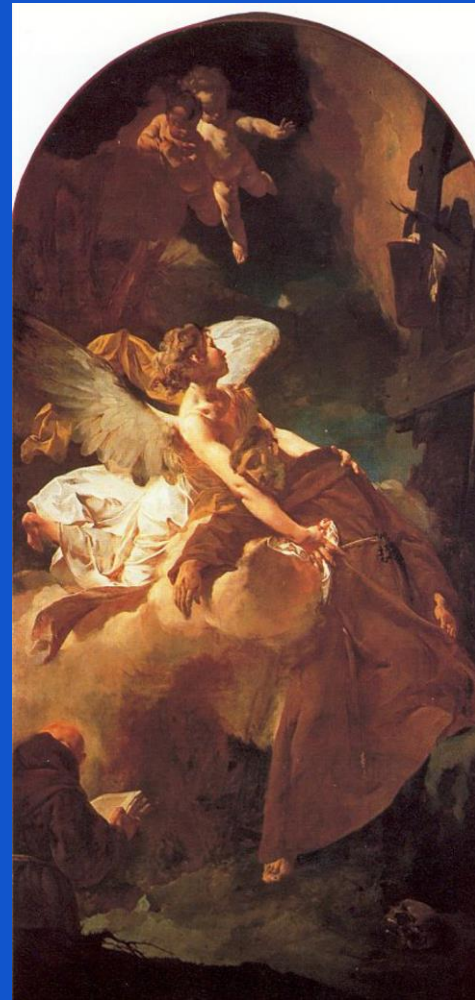
1. “Поклоніння королів”

2. “Перемога мудрості над невіглаством”

**XVIII століття у
венеціанському живописі
відкривається творчістю
Джованні Баттісти
П'яцетти (1683-1754)**

1. «Ворожка», 1740

2. «Викрадення Єлени»

Джованні Баттіста П'яцетта- " Ревека біля колодязя"

Алессандро Ман'яско (1667—1749)

Ман'яско дізнаєшся відразу - по сміливому письму, швидким динамічним мазкам, по якомусь мерехтливому колориту з переважанням оливково-коричневих тонів, по експресивному малюнку і композиції, в якій маленькі фігурки зазвичай розміщені серед грандіозних, майже лякаючих руїн, нарешті, по трагічному світовідчуттю, характерному для цього майстра при всій його театральності.

**Алессандро Ман'яско- «Вакханалія»,
"Розбійницький привал"**

Александр Ман'яско - "Прачки"

Алессандро Ман'яско – "Допит з тортурами у в'язниці інквізиції"

Джованні Баттіста Т'єполо (1696-1770)

**Останній представник
бароко в європейському
мистецтві. Спадкоємець
Веронезе, учень
П'яцетти, він перетворює
кожен сюжет у святкове
видовище**

**Джованні Баттіста Т'єполо-
"Аполлон, що переслідує Дафну"**

*Джованні
Баттіста
Т'єполо-
"Мадонна зі
щиглем"*

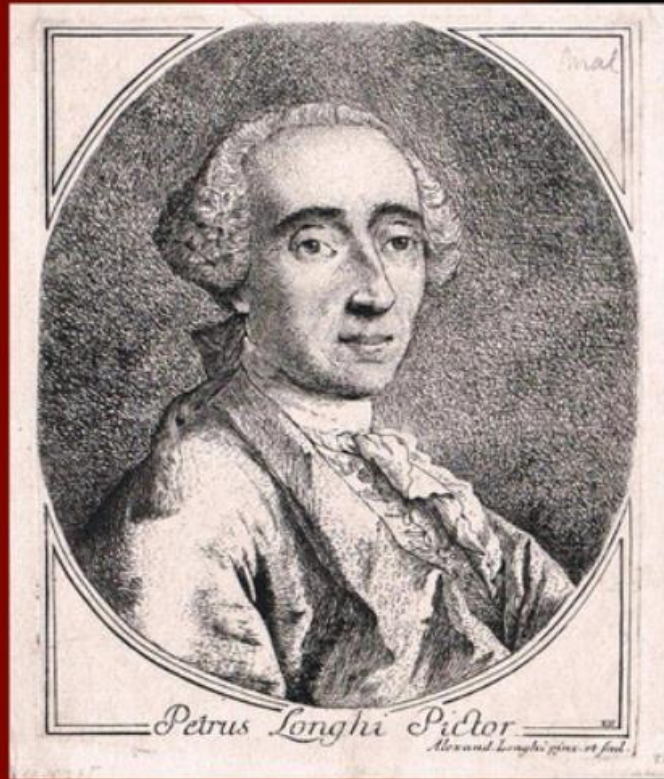
*Джованні Баттіста Т'єполо - "Бенкет
Клеопатри"*

*Джованні
Баттіста
Т'єполо-
"Дівчина з
мандоліною"*

Картина художнього життя Венеції XVIII ст. була б неповною, якщо не згадати майстра жанрового живопису П'єтро Лонгі (1702-1785), що оспівав побут Венеції: маскаради, концерти, уроки танців, сцени в гральному будинку, народні розваги.

*Лонги - не простий
побутописець, а
істинний "поет"
Венеції XVIII
століття на
останньому етапі її
святкового життя
("Урок танцю")*

П'єтро Лонгі- "Танець"

*П'єтро Лонгі-
"Концерт"*

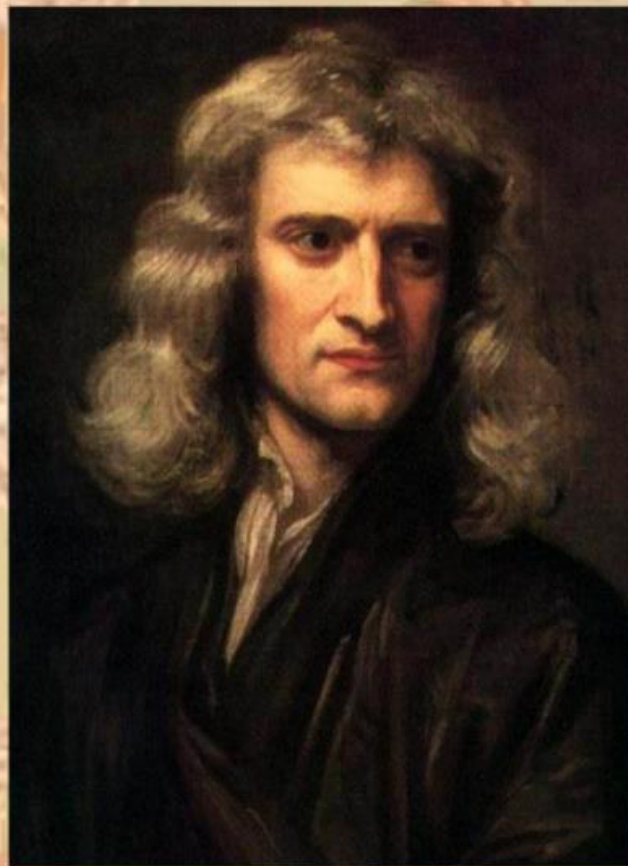

П'єтро Лонгі- "Сімейний концерт"

Р
о
з
в
и
т
о
к
н
а
у
к
и

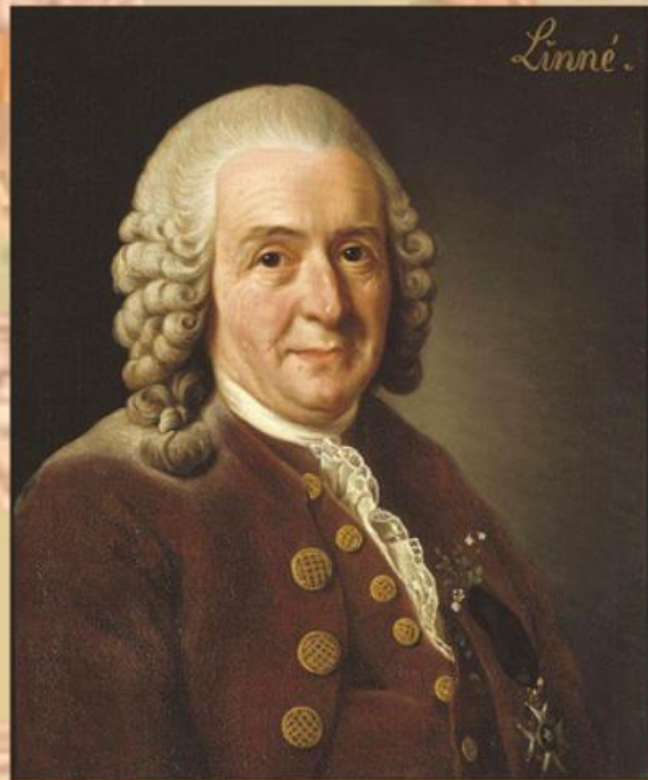
Рене Декарт

Исаак Ньютон

Р
О
З
В
И
Т
О
К
Н
А
У
К
И

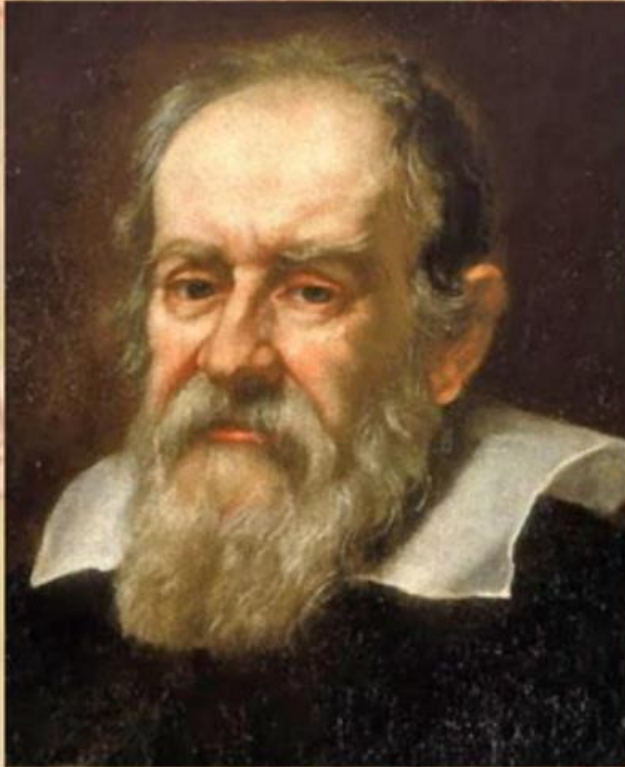
Готфрід Вільгельм Лейбніц

Карл Лінней

Р
О
З
В
И
Т
О
К
Н
А
У
К
И

Галілео Галілей

Антоні ван Левенгук

Розвиток медицини й математики.

- Значних успіхів було досягнуто в розвитку анатомії. Почали провадитися систематичні анатомічні розтини, що дало змогу висунути нові теорії про природу людського організму та винайти нові методи лікування хвороб.
- Італійський медик **Андреас Везалій (1514—1564)** видав у 1543 р. фундаментальну працю «**Про будову людського тіла**».

**Андреас Везалій
(1514—1564)**

**Ілюстрації з книги Андреаса
Везалія «Про будову
людського тіла». 1543**

Мігель Сервет (1511— 1553)

- Іспанський вчений відкрив і описав систему кровообігу людини.
- За сміливість наукових поглядів і незалежність у думках його було страчено.

Вільям Гарвей (1578—1657)

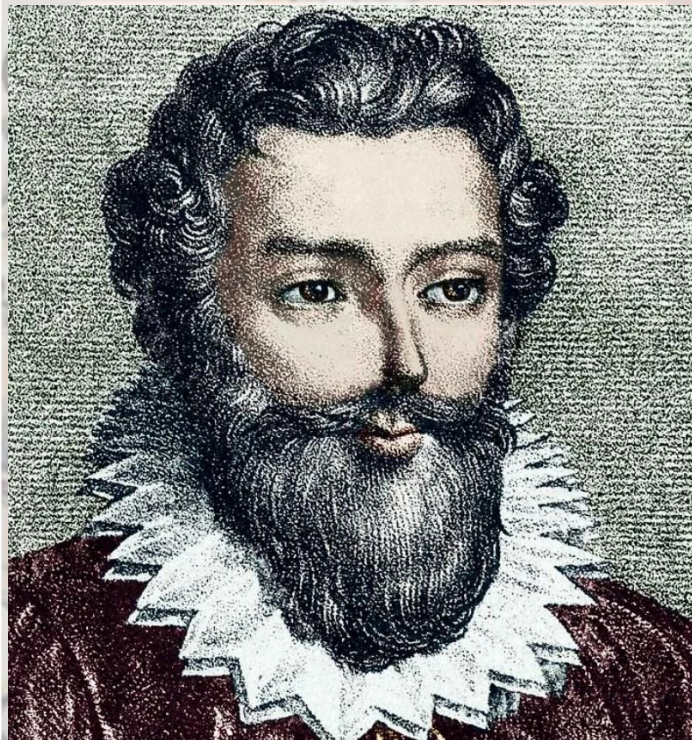
- Англійський лікар та анатом завершив вивчення теми кровообігу, створивши теорію кровообігу людини.
- Згодом Гарвей почав вивчати, як зароджується людське життя.

Антоні ван Левенгук (Нідерланди) (1632—1723)

- Вчений-аматор винайшов мікроскоп, який дозволив йому зробити чимало важливих відкриттів.
- Найбільше їх було здійснено в 1674 р., коли він першим дослідив і довів існування мікробів. У краплині води Левенгук відкрив цілий новий світ.

Із кінця XVI ст. розвивалися майже всі галузі математики. Набула сучасного вигляду алгебра.

Франсуа Вієт
(1540—1603)

- Французький математик започаткував літерні позначення й заклав основи загальної теорії рівнянь, завдяки чому він вважається засновником нової алгебри.

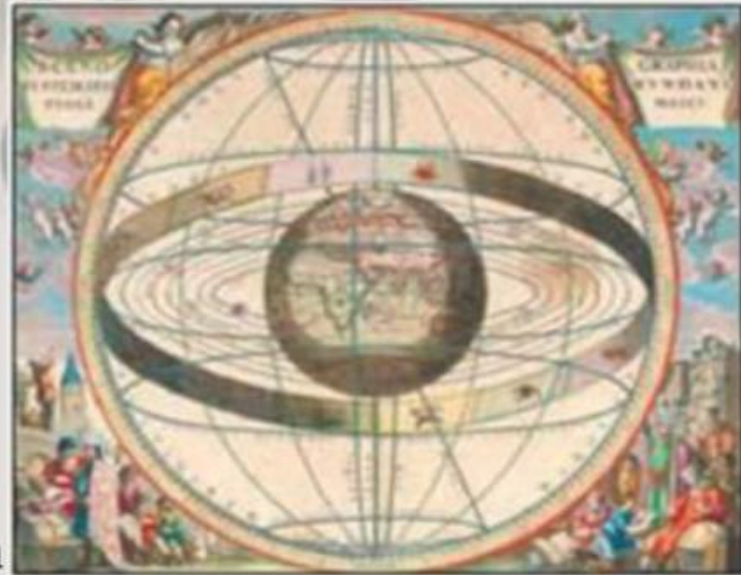
Рене Декарт (1596—1650)

- Французький математик і філософ установив взаємозв'язок між теорією рівнянь і геометрією та відкрив нову дисципліну — аналітичну геометрію. Основи своєї теорії він виклав у праці **«Міркування про метод»**.
- Ввів до наукового обігу поняття змінної величини.

Розвиток астрономії.

- Мореплавства в Нові часи сприяв становленню астрономії. Було зроблено відкриття, що завдали нищівного удару старій системі поглядів на будову Всесвіту.
- Система базувалася на поглядах Арістотеля і Птолемея, у центрі світу була розташована непорушна Земля, навколо якої оберталися Місяць, Сонце та зорі.

Геоцентрична система Птолемея

Миколай Коперник (1473—1543).

CLARISSIMUS ET DOCTISSIMUS DOCTOR
NICOLAUS COPERNICUS TORUNENSIS
CANONICUS VZARMIIENSIS ASTRONOMUS
INCOMPARABILIS 1473

Польський вчений довів, що Земля разом з іншими планетами обертається навколо Сонця й навколо власної осі, та створив геліоцентричну систему (із Сонцем у центрі).

Погляди виклав у праці **«Про обертання небесних тіл»**. Книга вийшла у світ у день смерті вченого. Праця **«Про обертання небесних тіл»** була засуджена католицькою церквою і з 1616 аж до 1822 р. згадувалася в **«Індексі заборонених книг»**.

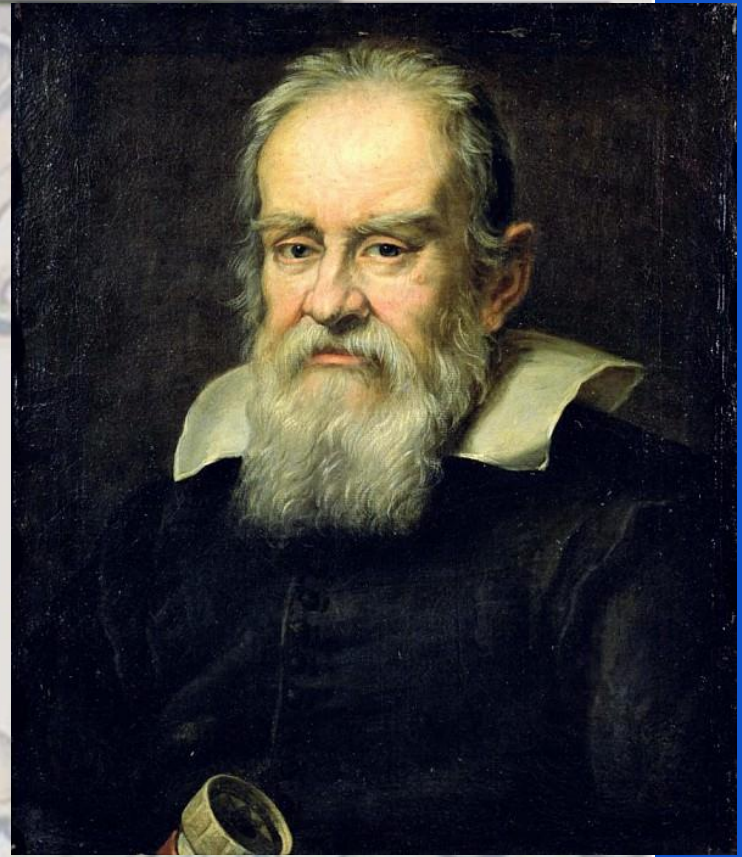
Джордано Бруно (1548— 1600)

- Італієць обґрунтував ідею нескінченності Всесвіту, де існує безліч світів з окремими сонцями. За поширення цих поглядів він був заарештований, провів вісім років у в'язниці. За вироком суду інквізиції його було спалено на багатті. Усі твори Дж. Бруно було внесено до «Індексу заборонених книг».

Галілео Галілей (1564—1642)

- Італійський вчений зробив телескоп зі збільшенням у 32 рази. Він переконався в безмежності зоряного простору, відкрив гори на Місяці, плями на Сонці та супутники, що оточують Юпітер.
- У 1632 р. він видав працю **«Діалоги про дві найвідоміші системи світу — Птолемеєву та Коперникову»**. За цю книгу церква влаштувала суд над 70-річним астрономом.

Механіка.

1. Різні млини.

2. Водяне колесо.

3. Колісний годинниковий механізм.

Фізика.

1. Компас.

2. Вивчення явища магнетизму.

3. Розвиток гідростатики.

4. Оптика.

